

**УГОДА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА РАДОЮ ЄВРОПИ
ПРО СТВОРЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ТРИБУНАЛУ
ЩОДО ЗЛОЧИНУ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ**

**AGREEMENT BETWEEN THE COUNCIL OF EUROPE
AND UKRAINE ON THE ESTABLISHMENT
OF THE SPECIAL TRIBUNAL FOR THE CRIME
OF AGGRESSION AGAINST UKRAINE**

**ACCORD ENTRE LE CONSEIL DE L'EUROPE ET L'UKRAINE
RELATIF À LA CRÉATION DU TRIBUNAL SPÉCIAL
POUR LE CRIME D'AGRESSION CONTRE L'UKRAINE**

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй у своїй Резолюції A/RES/68/262 від 27 березня 2014 року закликала всі держави відмовитися та утримуватися від дій, спрямованих на частковий або повний розпад національної єдності та територіальної цілісності України, включно із будь-якими спробами змінити кордони України через погрозу чи застосування сили або іншими протиправними засобами;

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй у своїй Резолюції A/RES/71/205 від 19 грудня 2016 року підтвердила відповідальність усіх держав утримуватися від погрози чи застосування сили проти територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави, а також від дій, в будь-який інший спосіб несумісних з цілями Організації Об'єднаних Націй, та закликала Російську Федерацію негайно звільнити громадян України, які були незаконно затримані та засуджені без дотримання елементарних стандартів правосуддя;

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй у своїй Резолюції A/RES/73/194 від 17 грудня 2018 року засудила тимчасову окупацію Автономної Республіки Крим і міста Севастополя та нагадала, що ця тимчасова окупація та погроза чи застосування сили Російською Федерацією проти територіальної цілісності або політичної незалежності України суперечать взятим на себе зобов'язанням щодо поваги незалежності, суверенітету та визнаних кордонів України;

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй у своїй Резолюції A/RES/76/70 від 9 грудня 2021 року закликала Російську Федерацію повністю і беззастережно вивести свої збройні сили з Криму та без зволікань припинити тимчасову окупацію території України, а також наголосила, що присутність російських військ у Криму суперечить національному суверенітету, політичній незалежності і територіальній цілісності України та підриває безпеку і стабільність сусідніх держав та європейського регіону;

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй у своїй Резолюції A/RES/ES-11/1 від 2 березня 2022 року, визнаючи, що воєнні дії Російської Федерації на суверенній території України були в масштабах, яких міжнародна спільнота не бачила в Європі десятиліттями, найрішучішим чином засудила агресію Російської Федерації проти України в порушення пункту 4 статті 2 Статуту Організації Об'єднаних Націй, вимагала від Російської Федерації негайно припинити застосування сили проти України, а також засудила участь Білорусі в цьому протиправному застосуванні сили проти України;

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй у своїй Резолюції A/RES/ES-11/6 від 23 лютого 2023 року наголосила на необхідності забезпечення притягнення до відповідальності за найтяжчі злочини згідно з міжнародним правом, скоєні на території України, шляхом належного, справедливого та незалежного розслідування і переслідування на національному або міжнародному рівнях, і забезпечення справедливості для всіх жертв і недопущення повторення таких злочинів у майбутньому;

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй у своїй Резолюції A/RES/79/184 від 17 грудня 2024 року засудила агресивну війну Російської Федерації проти України в порушення пункту 4 статті 2 Статуту ООН, а також використання Криму для цієї мети і підтримки спроб незаконної анексії Херсонської, Запорізької, Донецької та Луганської областей;

ВІТАЮЧИ ТЕ, що Агенція Європейського Союзу з питань співробітництва у сфері кримінального правосуддя (Eurojust) підтримала співробітництво і координацію національних заходів щодо досудового розслідування шляхом створення 3 липня 2023 року в Гаазі, Королівство Нідерланди, Міжнародного центру з переслідування злочину агресії проти України (ICPA), та схвалюючи роботу, яку здійснює ICPA для забезпечення належного розслідування злочину агресії проти України;

БАЖАЮЧИ продовжити роботу, проведену національними органами, які співпрацюють у межах ICPA, зокрема з метою підтримки України в її зусиллях щодо переслідування за злочин агресії, вчинений проти цієї держави, у найбільш ефективний та легітимний спосіб;

НАГАДУЮЧИ Статут Міжнародного військового трибуналу від 8 серпня 1945 року, пункт «а» статті 6 якого встановив індивідуальну кримінальну відповідальність за злочини проти миру;

НАГАДУЮЧИ, що 11 червня 2010 року Конференція з перегляду Римського статуту одностайно ухвалила резолюцію RC/Res.6, яка, зокрема, містить текст статті 8-bis щодо злочину агресії; відзначаючи те, що Україна ратифікувала Римський статут 25 жовтня 2024 року та стала державою-учасницею цього міжнародного договору 1 січня 2025 року, юрисдикційний режим, встановлений Римським статутом щодо злочину агресії, унеможливує здійснення Міжнародним кримінальним судом юрисдикції щодо злочину агресії у цьому конкретному випадку;

НАГАДУЮЧИ, що кожна держава зобов'язана здійснювати кримінальну юрисдикцію щодо осіб, відповідальних за міжнародні злочини, та беручи до уваги статтю 437 Кримінального кодексу України;

ВВАЖАЮЧИ, що створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України (далі — Спеціальний трибунал) як спільного зусилля є найбільш доцільною моделлю для визначення кримінальної відповідальності осіб, які несуть найвищу відповідальність за злочин агресії проти України, а також для уникнення дублювання кримінального переслідування на національному рівні щодо одних і тих самих осіб;

РОЗУМІЮЧИ, що юрисдикція Спеціального трибуналу має ґрунтуватися на територіальній юрисдикції України;

ПРИДІЛЯЮЧИ особливу увагу дотриманню належної правової процедури та стандартів справедливого судового розгляду, зокрема принципів *nullum crimen sine lege* та *ne bis in idem* відповідно до міжнародних та європейських стандартів у галузі прав людини;

ВІДЗНАЧАЮЧИ особливий характер злочину агресії, який впливає на все населення України, та наголошуючи на необхідності вислухати особливо постраждалі групи жертв перед Спеціальним трибуналом;

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що держави-засновниці Ради Європи після Другої світової війни створили загальноєвропейську організацію, виходячи з переконання, що досягнення миру на основі справедливості та міжнародного співробітництва є вирішальним для збереження людського суспільства та цивілізації, побудованих на обіцянці «ніколи знову»;

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що в час, коли війна повернулася до Європи внаслідок агресивної війни Російської Федерації проти України і «обіцянка «ніколи знову» була фундаментально

поставлена під сумнів», глави держав і урядів Ради Європи заявили під час 4-го саміту в Рейк'явіку 16–17 травня 2023 року про своє об'єднання довкола цінностей, втілених Радою Європи, та проти війни в Україні, яку вони вважають «кричущим порушенням міжнародного права та всього того, що відстоює [Рада Європи]», з метою збереження та захисту основ свободи, миру, добробуту та безпеки в Європі;

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що 15 березня 2022 року Парламентська Асамблея Ради Європи (далі – Парламентська Асамблея) у своєму Висновку № 300 (2022) найрішучішим чином засудила агресію Російської Федерації проти України, зазначивши, що ескалація воєнних дій з 24 лютого 2022 року є продовженням агресивної війни Російської Федерації проти України, розпочатої 20 лютого 2014 року;

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що Комітет Міністрів у своїй Резолюції CM/Res(2022)2, ухваленій 16 березня 2022 року на 1428ter-му засіданні заступників міністрів, прийняв рішення про виключення Російської Федерації з Організації у зв'язку з початком її повномасштабного вторгнення в Україну — відповідно до одностайної позиції, висловленої Парламентською Асамблеєю у її Висновку № 300 (2022) та Генеральним секретарем Ради Європи (далі — Генеральний секретар), та 17 березня 2022 року під час 1429-го засідання заступників міністрів Комітет Міністрів вирішив повністю призупинити взаємодію з Білоруссю та її права брати участь у засіданнях і заходах Організації;

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що 17 травня 2023 року Рада Європи встановила Розширену часткову угоду про Реєстр збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України, як перший крок до створення міжнародного компенсаційного механізму для жертв міжнародно-протиправних дій Російської Федерації в Україні або проти України;

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що Статут Ради Європи (ETS №1) передбачає укладення угод як засіб досягнення цілей Організації;

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що держави та міжнародні організації, які входять до Коаліції держав зі створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України (далі - Коаліція держав), співпрацювали з метою забезпечення відповідальності за злочин агресії проти України;

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що Парламентська Асамблея у своїй Рекомендації 2294 (2025) від 9 квітня 2025 року закликала Комітет Міністрів вжити заходів для створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України, як тільки буде досягнуто остаточної політичної згоди між державами та партнерами, які беруть участь у Коаліції держав, уповноваживши Генерального секретаря укласти Угоду про створення Спеціального трибуналу з Україною, а також Розширену часткову угоду про Керівний комітет Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України (далі – Розширена часткова угода), запросивши всі держави-члени та держави-спостерігачі Ради Європи, а також інші держави та міжнародні організації до членства в ній;

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй у своїй Резолюції A/RES/79/284 від 16 квітня 2025 року визнала внесок Ради Європи у роботу Коаліції держав, спрямовану на створення спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України та її готовність розглянути можливості надання експертної та технічної підтримки у процесі створення і, у разі доцільності, функціонування такого спеціального трибуналу;

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що, зважаючи на роботу Коаліції держав, Україна звернулася листом від 13 травня 2025 року з проханням про створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України в рамках Ради Європи;

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що 4 червня 2025 року на 1530-му засіданні заступників міністрів Комітет Міністрів вирішив створити Робочу групу щодо Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України (GT-TRIBUNAL), відкрити також для держав-спостерігачів, і для Європейського Союзу, з мандатом розглянути проекти правових документів, поданих Україною, та підготувати рішення, необхідні для створення Спеціального трибуналу в рамках Ради Європи;

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що Комітет Міністрів згодом уповноважив Генерального секретаря рішенням, ухваленим 24 червня 2025 року на 1532-му засіданні заступників міністрів, на укладення з Україною цієї Угоди між Радою Європи та Україною про створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України (далі – Угода) разом з доданим до неї Статутом;

У ЗВ'ЯЗКУ З ЦИМ Україна та Рада Європи (далі — Сторони) домовилися про таке:

Стаття 1 – Створення Спеціального трибуналу

- 1 Цим створюється Спеціальний трибунал для розслідування, кримінального переслідування та судового розгляду справ стосовно осіб, які несуть найвищу відповідальність за злочин агресії проти України.
- 2 Спеціальний трибунал діє відповідно до Статуту Спеціального трибуналу (далі — Статут), який додається до цієї Угоди і становить її невід'ємну частину.
- 3 З метою імплементації пункту 1 цієї статті Україна зобов'язується, у разі необхідності та якомога швидше, вжити необхідних конституційних, законодавчих, нормативних та адміністративних заходів для забезпечення належного функціонування Спеціального трибуналу.
- 4 Жодне положення цієї Угоди не може тлумачитися як таке, що обмежує або завдає шкоди чинним чи таким, що формуються, нормам міжнародного права.

Стаття 2 – Розміщення Спеціального трибуналу та Угода з державою перебування

- 1 Місце розташування Спеціального трибуналу буде визначено в одній із держав, що приєднається до Розширеної часткової угоди, на умовах передбачених угодою, яку буде укладено з державою перебування.
- 2 Спеціальний трибунал може здійснювати свою діяльність за межами свого місця розташування, якщо вважатиме це необхідним для ефективного виконання своїх функцій або доцільним з інших міркувань.

Стаття 3 – Правовий статус і повноваження Спеціального трибуналу

- 1 Спеціальний трибунал має міжнародну правосуб'єктність і правоздатність, які є необхідними для реалізації його функцій і досягнення його цілей, зокрема укладати договори й домовленості, в тому числі про співробітництво, з державами, міжнародними організаціями та органами відповідно до своєї компетенції і мандата.

- 2 З урахуванням Угоди з державою перебування Спеціальний трибунал має правосуб'єктність відповідно до національного законодавства держави перебування і відповідно користується правоздатністю, необхідною для здійснення своїх функцій, виконання мандата та захисту своїх інтересів, зокрема правоздатністю укладати договори та набувати або відчужувати рухоме й нерухоме майно.
- 3 Спеціальний трибунал має правосуб'єктність відповідно до національного законодавства України і відповідно користується такою правоздатністю, яка є необхідною для здійснення його функцій, виконання мандата та захисту його інтересів, зокрема правоздатністю укладати договори, а також набувати або відчужувати рухоме й нерухоме майно.
- 4 Для цілей цієї статті Спеціальний трибунал представляє його Президент.

Стаття 4 – Устрій Спеціального трибуналу

Склад і порядок функціонування Спеціального трибуналу визначаються його Статутом.

Стаття 5 – Керівний комітет

- 1 Сторони погоджуються, що Керівний комітет Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України (далі – Керівний комітет) буде створено в рамках інституційної структури Ради Європи шляхом укладення розширеної часткової угоди для фінансування Спеціального трибуналу, а також здійснення адміністративних і управлінських функцій, визначених у Статуті та в пункті 2 цієї статті. Порядок і критерії членства в Керівному комітеті визначатимуться Розширеною частковою угодою.
- 2 Сторони погоджуються, що Керівний комітет, окрім функцій, визначених у Статуті, виконуватиме, зокрема, такі додаткові функції:
 - a забезпечення необхідного фінансування для Спеціального трибуналу та Керівного комітету, включно з його Секретаріатом;
 - b надання несудових консультацій та визначення політики з усіх адміністративних аспектів діяльності Спеціального трибуналу, зокрема питань ефективності;
 - c надання рекомендацій членам та асоційованим членам щодо заходів, спрямованих на досягнення цілей Спеціального трибуналу та Керівного комітету;
 - d розроблення правил процедури, що регулюють роботу Керівного комітету, а також будь-яких інших заходів, необхідних для забезпечення його діяльності;
 - e розгляд і, у разі доцільності, ухвалення стратегій для посилення міжрегіональної підтримки Спеціального трибуналу;
 - f забезпечення ефективної співпраці між членами та асоційованими членами у всіх відповідних секторах на основі принципу розподілу тягаря відповідальності;
 - g розгляд заходів для скоординованої передачі певних несудових залишкових функцій Спеціального трибуналу до Ради Європи, зокрема, щодо управління документацією та архівами;
 - h розгляд механізмів підтримки членів та асоційованих членів у покритті витрат, пов'язаних з виконанням вироків, звільненням засуджених осіб і захистом свідків

після припинення дії Розширеної часткової угоди, включно з можливим створенням цільового фонду; та

- i виконання будь-якої іншої функції, необхідної для реалізації свого мандата.

Стаття 6 – Фінансування та бюджет

- 1 Фінансування Спеціального трибуналу здійснюється через розширену часткову угоду, зазначену в статті 5 цієї Угоди.
- 2 Генеральний секретар інформує Керівний комітет про надходження достатніх внесків для фінансування створення Спеціального трибуналу та перших дванадцяти місяців його роботи, а також про надані зобов'язання щодо внесків, еквівалентних очікуваним витратам на наступні двадцять чотири місяці діяльності Спеціального трибуналу. Після цього Керівний комітет вирішить, коли розпочнеться перший етап роботи Спеціального трибуналу, передбачений підпунктом «а» пункту 1 статті 53 Статуту, включаючи набір Генеральним секретарем основного персоналу, необхідного для реалізації цього першого етапу.
- 3 Генеральний секретар продовжить залучати внески, еквівалентні очікуваним витратам на діяльність Спеціального трибуналу після перших трьох років його функціонування. У разі, якщо фінансових внесків, здійснених відповідно до розширеної часткової угоди, буде недостатньо для реалізації мандата Спеціального трибуналу, Сторони розглядають альтернативні шляхи його фінансування.
- 4 Щорічний бюджет Спеціального трибуналу затверджується Керівним комітетом.

Стаття 7 – Співробітництво зі Спеціальним трибуналом

- 1 Україна співпрацює зі Спеціальним трибуналом та його органами на всіх стадіях провадження. Україна забезпечує доступ Прокурора Спеціального трибуналу та захисника до місць, осіб і документів, необхідних для розслідування.
- 2 Україна без зайвої затримки виконує будь-які запити про надання допомоги або накази Спеціального трибуналу, включаючи, але не обмежуючись:
 - a арештом, видачею, передачею або триманням під вартою осіб;
 - b виконанням запитів про правову допомогу з метою отримання доказів або передачі предметів, документів, записів або інших доказів;
 - c врученням документів.
- 3 Сторони погоджуються, що кожен член та асоційований член Керівного комітету співпрацюватиме зі Спеціальним трибуналом в рамках угод про співпрацю або інших домовленостей, в межах свого національного законодавства та міжнародних зобов'язань, для виконання Спеціальним трибуналом його мандата.
- 4 Під час перебування на території України судді, Прокурор та заступники Прокурора Спеціального трибуналу, Секретар, та захисники, а також члени їхніх сімей користуються привілеями, імунітетами, звільненням від оподаткування і сприянням, що надаються дипломатичним агентам відповідно до Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 року. Україна забезпечує недоторканність усіх документів, які належать Спеціальному трибуналу або захисникам, або знаходяться у їх розпорядженні під час такого перебування на території України.

- 5 Персонал Спеціального трибуналу та тимчасово-відряджені посадові особи користуються привілеями та імунітетами відповідно до Генеральної угоди про привілеї та імунітети Ради Європи (ETS № 2).

Стаття 8 – Вирішення спорів

Будь-який спір між Сторонами щодо тлумачення або застосування цієї Угоди вирішується шляхом переговорів або будь-яким способом вирішення спорів погодженим Сторонами.

Стаття 9 – Набрання чинності

Ця Угода набирає чинності з першого дня місяця, що настає після дати, коли наведені нижче умови будуть виконані:

- a Угода була підписана Генеральним секретарем, який висловив згоду Ради Європи на обов'язковість її положень;
- b Україна повідомила Раду Європи у письмовій формі про завершення внутрішніх юридичних процедур, необхідних для надання згоди на обов'язковість цієї Угоди; та
- c укладено розширену часткову угоду, зазначену в статті 5 цієї Угоди.

Стаття 10 – Внесення змін

Цю Угоду може бути змінено за письмовою згодою Сторін після схвалення Керівним комітетом. Будь-яка зміна набирає чинності на тридцятий день після такого схвалення.

Стаття 11 – Припинення дії Угоди

- 1 Ця Угода може припинити дію за взаємною згодою Сторін.
- 2 Дія цієї Угоди припиняється Сторонами у разі, якщо:
 - a Керівний комітет повідомляє Сторонам відповідно до пункту 1 статті 54 Статуту про свою рекомендацію щодо розпуску Спеціального трибуналу та створення залишкового механізму;
 - b розширена часткова угода припиняє дію відповідно до пункту 2 статті 13 розширеної часткової угоди; або
 - c наявні фінансові ресурси є недостатніми для покриття очікуваних витрат на наступні дванадцять місяців діяльності Спеціального трибуналу і Сторони не можуть забезпечити альтернативні джерела фінансування Спеціального трибуналу.
- 3 У разі припинення відповідно до пункту 1 або підпунктів «b» чи «c» пункту 2 цієї статті, припинення дії Угоди набирає чинності з першого дня четвертого місяця після дати ухвалення Сторонами рішення про таке припинення. Сторони вживають усіх необхідних заходів для впорядкованого завершення роботи Спеціального трибуналу та забезпечують можливість реалізації права на новий розгляд справи відповідно до пункту 3 статті 28 Статуту.

- 4 У разі припинення дії Угоди відповідно до підпункту «а» пункту 2 цієї статті, припинення набирає чинності після завершення перехідного періоду, зазначеного в пункті 3 статті 54 Статуту.
- 5 Будь-які завдання Спеціального трибуналу, які не були передані залишковому механізму, переходять до Ради Європи, якщо Сторони та, у відповідних випадках, держави, міжнародні організації чи органи не домовилися про інше.
- 6 Сторони повідомляють державу перебування про своє рішення припинити дію цієї Угоди та співпрацюють зі Спеціальним трибуналом, державою перебування та Керівним комітетом з метою забезпечення впорядкованого завершення діяльності Спеціального трибуналу.

На підтвердження чого, нижчезазначені представники України та Ради Європи, належним чином уповноважені на це, підписали цю Угоду.

Вчинено у м.Страсбурзі «25» червня 2025 року, у двох примірниках українською, англійською та французькою, при цьому всі тексти є рівноавтентичними.

In witness whereof, the undersigned representatives of the Council of Europe and of Ukraine, being duly authorised thereto, have signed this Agreement.

Done in Strasbourg, on 25 June 2025, in two original copies, in Ukrainian, English and French, all texts being equally authentic.

En foi de quoi, les représentants soussignés du Conseil de l'Europe et de l'Ukraine, dûment autorisés à cet effet, ont signé le présent Accord.

Fait à Strasbourg, le 25 juin 2025, en ukrainien, anglais et français, chacun de ces textes faisant également foi, en deux exemplaires originaux.

За України
For Ukraine
Pour l'Ukraine

За Раду Європи
For the Council of Europe
Pour le Conseil de l'Europe

Володимир Зеленський
Президент України

Volodymyr Zelenskyy
President of Ukraine

Volodymyr Zelensky
Président de l'Ukraine

Ален Берсе
Генеральний секретар

Alain Berset
Secretary General

Alain Berset
Secrétaire Général

Додаток

Статуту Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України

Створений на підставі Угоди, укладеної між Україною та Радою Європи 25 червня 2025 року, Спеціальний трибунал щодо злочину агресії проти України (далі – Спеціальний трибунал) діє відповідно до положень цього Статуту.

РОЗДІЛ I – ЮРИСДИКЦІЯ ТА ЗАСТОСОВНЕ ПРАВО

Стаття 1 – Юрисдикція Спеціального трибуналу

Спеціальний трибунал має повноваження розслідування, кримінального переслідування та судового розгляду справ стосовно осіб, які несуть найбільшу відповідальність за злочин агресії проти України. Така юрисдикція ґрунтується на територіальній юрисдикції України.

Стаття 2 – Визначення злочину агресії

- 1 Для цілей цього Статуту «злочин агресії» означає планування, підготовку, ініціювання або вчинення особою, яка спроможна фактично здійснювати контроль за політичними чи військовими діями держави або керувати ними, акту агресії, який за своїм характером, тяжкістю та масштабами є грубим порушенням Статуту Організації Об'єднаних Націй.
- 2 Для цілей пункту 1 цієї статті «акт агресії» означає застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної цілісності чи політичної незалежності іншої держави, або будь-яким іншим чином несумісним зі Статутом Організації Об'єднаних Націй.
- 3 Для визначення того, чи є акт агресії за своїм характером, тяжкістю та масштабом грубим порушенням Статуту Організації Об'єднаних Націй, Спеціальний трибунал враховує Резолюцію Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 3314 (XXIX) від 14 грудня 1974 року та всі відповідні резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй щодо України, включаючи ті, що викладені в преамбулі Угоди між Україною та Радою Європи про створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України (далі – Угода).
- 4 Для цілей цього Статуту, в контексті агресії проти України, акт агресії, який визначається таким за своїм характером, тяжкістю та масштабом визначається як грубе порушення Статуту Організації Об'єднаних Націй, також вважається таким, що становить агресивну війну.

Стаття 3 – Застосовне право

Спеціальний трибунал застосовує:

- a по-перше, цей Статут та Правила процедури і доказування, прийняті відповідно до статті 15 цього Статуту;
- b по-друге, застосовні міжнародні договори, звичаєве міжнародне право та загальні принципи права у разі необхідності забезпечення дотримання визнаних стандартів міжнародного кримінального права;

- с у разі неможливості вищезгаданого, положення матеріального кримінального права України, що стосуються кримінального переслідування та покарання за злочин агресії.

Стаття 4 – Індивідуальна кримінальна відповідальність та неприпустимість посилання на посадове становище

- 1 Особа, яка спроможна фактично здійснювати контроль за політичними чи військовими діями держави або керувати ними, і яка планувала, підбурювала, віддавала наказ або вчинила, або намагалась вчинити злочин, зазначений у статті 2 цього Статуту, несе індивідуальну відповідальність за цей злочин. Це не матиме впливу на відповідальність держав за міжнародним правом.
- 2 Для цілей цього Статуту, посадове становище будь-якої обвинуваченої особи на момент ймовірного вчинення злочину, чи є вона главою держави або уряду, членом уряду або парламенту, обраним представником чи державною посадовою особою, не звільняє таку особу від кримінальної відповідальності та не пом'якшує покарання.
- 3 Амністія, надана будь-якій особі, що підпадає під юрисдикцію Спеціального трибуналу щодо злочину, зазначеного у статті 2 цього Статуту, не перешкоджає кримінальному переслідуванню.

Стаття 5 – Положення про збереження прав

Жодне положення цього Статуту не повинно тлумачитися як таке, що будь-яким чином обмежує чи завдає шкоди чинним нормам міжнародного права або нормам міжнародного права, що розвиваються, для цілей, інших ніж цілі цього Статуту.

РОЗДІЛ II – СКЛАД ТА АДМІНІСТРУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ТРИБУНАЛУ

Стаття 6 – Склад Спеціального трибуналу

Спеціальний трибунал складається з:

- а Палат;
- б Офісу Прокурора; та
- с Секретаріату.

Стаття 7 – Судді та склад палат

- 1 Палати складаються з різних складів, а саме:
 - а один суддя як Суддя досудового провадження;
 - б три судді в Судовій палаті; і
 - с п'ять суддів в Апеляційній палаті.
- 2 Президент Спеціального трибуналу може, у разі потреби, призначати запасних суддів до кожного складу. Принципи та процедури, що регулюють застосування цього пункту, є тими, що передбачені Правилами процедури і доказування.
- 3 Кожен суддя працює лише в тій палаті, до якої його або її було призначено.

- 4 Президент Спеціального трибуналу обирається на трирічний термін, який може бути поновлено один раз абсолютною більшістю суддів, включених до списку, на пленарному засіданні. Віце-президент Спеціального трибуналу обирається абсолютною більшістю суддів, включених до списку, які засідають на пленарному засіданні. У разі відсутності або неспроможності Президента Спеціального трибуналу виконувати свої обов'язки, Віце-президент приступає до виконання обов'язків Президента Спеціального трибуналу, доки Президент Спеціального трибуналу не відновить виконання своїх обов'язків або його чи її не буде замінено.
- 5 Президент Спеціального трибуналу є головуючим суддею Апеляційної палати. Судові палати відповідно обирають головуючого суддю, який веде провадження в палаті, до якої його або її було обрано.

Стаття 8 – Кваліфікація та обрання суддів до Палат

- 1 Судді Спеціального трибуналу повинні бути особами високих моральних якостей, неупередженими та доброчесними, які відповідають вимогам, що висуваються в їхніх відповідних державах для призначення на найвищі судові посади. Вони повинні бути незалежними у здійсненні своїх функцій і не повинні запитувати чи виконувати вказівки будь-якого уряду або будь-якого іншого джерела. У складі Спеціального трибуналу не може бути два громадянина однієї і тієї самої держави. З метою членства у Спеціальному трибуналі особа, яку можна вважати громадянином більш ніж однієї держави, вважається громадянином тієї держави, в якій ця особа зазвичай користується своїми громадянськими й політичними правами. При обранні суддів, належним чином враховується досвід кандидатів у галузі кримінального права, зокрема досвід участі в кримінальних судових провадженнях і у галузі міжнародного права, а також забезпечується географічний і гендерний баланс, та представництво різних правових систем.
- 2 Члени та асоційовані члени Керівного комітету Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України (далі – Керівний комітет), створеного згідно з Розширеною частковою угодою Ради Європи про Керівний комітет Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України (далі – Розширена часткова угода), можуть пропонувати кандидатів до списку суддів. Запропонований кандидат не обов'язково повинен бути громадянином держави, яка є членом або асоційованим членом Керівного комітету. Список суддів включає 15 суддів з поетапними строками повноважень з метою забезпечення ефективного та дієвого функціонування Спеціального трибуналу.
- 3 Незалежна консультативна група рекомендує Керівному комітету кандидатів до списку суддів, які найбільше відповідають вимогам. Консультативна група, членів якої призначає Керівний комітет, складається з семи видатних суддів найвищих національних судів, колишніх суддів міжнародних кримінальних судів і трибуналів, та інших юристів високих моральних якостей зі значним досвідом у сфері міжнародного права, включно з міжнародним кримінальним правом. У своєму складі, консультативна група має прагнути до забезпечення географічного та гендерного балансу.
- 4 Відповідно до Розширеної часткової угоди та Правил процедури і доказування, Керівний комітет проводить таємне голосування для обрання абсолютною більшістю голосів суддів до списку строком на дев'ять років. Однак щодо суддів, обраних під час першого обрання, термін повноважень п'яти суддів спливає через три роки, а термін повноважень ще п'яти суддів спливає через шість років. Судді, повноваження яких припиняються після вищезазначених періодів у три та шість років, визначаються

шляхом жеребкування, яке проводить Генеральний секретар Ради Європи (далі – Генеральний секретар) невідкладно після завершення перших виборів. Судді не підлягають переобранню до списку.

- 5 Судді не отримують винагороду або інші пільги за перебування у списку. Судді у списку повинні взяти зобов'язання утримуватися від будь-якої діяльності, яка може поставити під сумнів здатність Президента Спеціального трибуналу призначити їх до виконання функцій судді у Спеціальному трибуналі.
- 6 Президент Спеціального трибуналу призначає суддів зі списку до відповідних складів Спеціального трибуналу або щодо будь-яких інших питань, як передбачено цим Статутом або Правилами процедури і доказування. Склад судової палати повинен переважно включати суддів з досвідом участі у кримінальних судових провадженнях. У разі призначення для розгляду справи на стадії досудового провадження, розгляду справи по суті або розгляду апеляції, суддя призначається на строк три роки або до завершення відповідної стадії провадження. Термін може бути подовжений на період, необхідний для завершення розгляду відповідного провадження або стадії провадження, щодо якого її або його було призначено. Судді перебувають у місці перебування Спеціального трибуналу лише за потреби та на прохання Президента для виконання функцій, які потребують їхньої фізичної присутності. Наскільки це можливо, і за рішенням Президента Спеціального трибуналу, функції можуть здійснюватися дистанційно.
- 7 Суддя досудового провадження, який затвердив обвинувальний акт, не може входити до складу Судової або Апеляційної палати у цій справі.
- 8 Президент Спеціального трибуналу може, на прохання судді, звільнити його від виконання певної функції відповідно до цього Статуту згідно з Правилами процедури і доказування.
- 9 Суддя не може брати участь у розгляді справи, у якій є обґрунтовані сумніви щодо його або її неупередженості, з будь-яких причин. Суддя підлягає відводу відповідно до цього пункту, *inter alia*, якщо він або вона раніше брали участь у будь-якій якості у цій справі у Спеціальному трибуналі або в пов'язаному з нею кримінальному провадженні на національному рівні щодо особи, яка є об'єктом розслідування або кримінального переслідування. Суддя також підлягає відводу з інших підстав, передбачених Правилами процедури і доказування. Суддя не підлягає відводу виключно на підставі своєї національності. Прокурор або особа, яка є об'єктом розслідування або кримінального переслідування, можуть подати клопотання про відвід судді відповідно до цього пункту. Будь-яке питання щодо відводу судді вирішується абсолютною більшістю голосів суддів, включених до списку, які засідають на пленарному засіданні. Суддя, щодо якого порушено питання про відвід, має право надати свої пояснення, але не бере участі у прийнятті рішення.
- 10 У разі відкриття вакансії у списку суддів вибори проводяться відповідно до цієї статті для заповнення вакансії. Суддя, обраний для заповнення вакансії, виконує обов'язки протягом решти строку повноважень попередника і, якщо цей строк становить два роки або менше, може бути переобраний на повний строк.

Стаття 9 – Офіс Прокурора

- 1 Офіс Прокурора є незалежним органом Спеціального трибуналу. Прокурору Спеціального трибуналу (далі – Прокурор) та постійному персоналу офісу не дозволяється звертатися за вказівками або діяти за вказівками будь-якого уряду чи

будь-якого іншого органу. Вони не повинні займатися жодною іншою діяльністю професійного характеру. Прокурор несе відповідальність за проведення незалежних та неупереджених розслідувань і кримінального переслідування.

- 2 Прокурору надає допомогу щонайменше один Заступник Прокурора та такі інші співробітники, необхідні для забезпечення ефективного та дієвого виконання покладених на нього чи неї функцій.

Стаття 10 – Кваліфікація та обрання Прокурора

- 1 Прокурор повинен бути особою з високими моральними якостями, мати найвищий рівень професійної компетентності та значний досвід у проведенні розслідувань і кримінального переслідування у кримінальних справах.
- 2 Усі держави, які є членами або асоційованими членами Керівного комітету, можуть пропонувати кандидатів на посаду Прокурора. Кандидатури на посаду Прокурора бажано висувати за підтримки кількох держав. Запропонований кандидат не обов'язково має бути громадянином держави, яка є членом або асоційованим членом Керівного комітету.
- 3 Консультативна група рекомендує Керівному комітету кандидатів, які найбільше відповідають вимогам.
- 4 Прокурора обирають шляхом таємного голосування абсолютною більшістю голосів членів Керівного комітету. Строк повноважень Прокурора становить сім років. Він або вона не може бути переобраний(а). Заступників Прокурора обирають в такому самому порядку, як і Прокурора, зі списку кандидатів, поданого Прокурором, строком на сім років без можливості переобрання.
- 5 Прокурор і заступники Прокурора не беруть участь в розгляді жодного питання, щодо якого можуть обґрунтовано виникати сумніви у їхній неупередженості. Прокурор і заступники Прокурора не можуть бути відведені виключно на підставі їхньої національності.
- 6 Питання про відвід Прокурора чи заступників Прокурора вирішується Апеляційною палатою. Особа, щодо якої здійснюється розслідування або кримінальне переслідування, може у будь-який момент вимагати відводу Прокурора або заступників Прокурора з підстав, викладених у цій статті; Прокурор і заступники Прокурора у разі доцільності мають право надати свої пояснення з цього питання.

Стаття 11 – Секретаріат

- 1 Секретаріат відповідає за адміністративне забезпечення та обслуговування діяльності Спеціального трибуналу.
- 2 До складу Секретаріату входять Секретар Спеціального трибуналу (далі – Секретар) та інші співробітники, які можуть бути необхідні.
- 3 Секретар створює в межах Секретаріату:
 - a Відділ із питань потерпілих і свідків, який забезпечує, у разі доцільності та у консультації відповідно з Палатами й Офісом Прокурора або Відділом захисту, заходи захисту та заходи безпеки, консультаційну та іншу відповідну допомогу свідкам і особам, яким загрожує небезпека у зв'язку з показаннями, наданими такими свідками, а також організовує представництво потерпілих перед Спеціальним трибуналом;

- b Відділ тримання під вартою, який здійснює управління умовами тримання під вартою підозрюваних і обвинувачених осіб;
 - c незалежний Відділ захисту, який забезпечує захист прав сторони захисту, формує список захисників, надає підтримку та допомогу захисникам й особам, які мають право на правову допомогу, включаючи, де це доцільно, правові дослідження, збирання доказів і надання консультацій, а також здійснювати представництво перед Спеціальним трибуналом з окремих питань.
- 4 Без шкоди для повноважень Прокурора згідно з цим Статутом щодо отримання, збору та надання інформації, а також встановлення каналів комунікації з цією метою, Секретар виступає каналом комунікації Спеціального трибуналу.
- 5 Секретар може координувати дії з національними органами влади з метою взяття під варту обвинувачених.
- 6 Секретар несе відповідальність за внутрішню безпеку Спеціального трибуналу, у консультації з Президентом Спеціального трибуналу, Прокурором, а також з державою перебування.

Стаття 12 – Кваліфікація та призначення Секретаря

- 1 Секретар повинен бути особою з високими моральними якостями, мати найвищий рівень професійної компетентності та значний досвід в адміністративному забезпеченні міжнародного кримінального правосуддя.
- 2 Після обрання суддями зі списку, які засідають на пленарному засіданні, Секретар призначається Генеральним секретарем на чотирирічний термін. Він або вона може бути призначений(а) повторно.

Стаття 13 – Персонал Спеціального трибуналу

- 1 Відповідно до пункту 2 статті 9 та пункту 2 статті 11 цього Статуту, Генеральний секретар призначає, за рекомендацією Президента Спеціального трибуналу, Прокурора та Секретаря, таку кваліфіковану кількість персоналу до Спеціального трибуналу, яка може бути необхідною. У рамках Офісу Прокурора це включає призначення слідчих. У випадку Відділу захисту це може включати одного або кількох юристів в якості захисників.
- 2 При наданні рекомендацій Генеральному секретареві щодо призначення, Президент Спеціального трибуналу, Прокурор і Секретар мають враховувати найвищі стандарти ефективності, компетентності та доброчесності, та такі критерії:
- a справедливе представництво з урахуванням географічних регіонів і правових систем;
 - b справедливе гендерне представництво; і
 - c правова експертиза з окремих питань, у разі необхідності.
- 3 Відповідно до застосовних положень та правил Ради Європи, члени або асоційовані члени Керівного комітету можуть надавати тимчасово-відраджених посадових осіб в розпорядження Спеціального трибуналу для допомоги в роботі Секретаріату, Офісу Прокурора та Відділу захисту.
- 4 Відповідно до положень статті 51 цього Статуту, до персоналу Спеціального трибуналу, який був призначений Генеральним секретарем, а також до тимчасово-відраджених

посадових осіб, застосовуються Правила і положення про персонал Ради Європи, у відповідних випадках.

Стаття 14 – Мови Спеціального трибуналу

- 1 Робочою мовою Спеціального трибуналу є англійська. Правилами процедури і доказування визначається за яких обставин та на яких умовах можуть використовуватись інші мови, з урахуванням двох офіційних мов Ради Європи.
- 2 Застосування пункту 1 цієї статті жодним чином не обмежує права підозрюваного або обвинуваченого, передбачені статтями 19 і 20 цього Статуту.

Стаття 15 – Правила процедури і доказування

- 1 У найкоротший термін після включення до списку, судді Спеціального трибуналу на пленарному засіданні більшістю у дві третини голосів ухвалюють Правила процедури і доказування для проведення досудової, судової та апеляційної стадій провадження, прийняття доказів, представництва потерпілих у провадженні, захисту свідків, гарантій захисту особистої інформації, міжнародного співробітництва та правової допомоги, а також інші доцільні питання. Правила процедури і доказування повинні відображати найвищі стандарти міжнародного кримінального процесу з метою забезпечення справедливого та оперативного судового розгляду. Правила процедури і доказування набувають чинності після завершення наступного засідання Керівного комітету, якщо Комітет не висловить заперечень.
- 2 Ініціювати внесення змін до Правил процедури і доказування можуть:
 - a будь-який член або асоційований член Керівного комітету;
 - b судді Спеціального трибуналу, що засідають у пленарному складі, діючи абсолютною більшістю голосів і;
 - c Прокурор; або
 - d Секретар.
- 3 Такі зміни ухвалюються і набирають чинності відповідно до процедури, передбаченої пунктом 1 цієї статті.
- 4 Правила процедури і доказування, зміни до них та будь-яке тимчасове правило повинні відповідати цьому Статуту. Зміни до Правил процедури і доказування, а також тимчасові правила не застосовуються ретроспективно на шкоду особі, стосовно якої здійснюється розслідування або кримінальне переслідування, чи яку засуджено.
- 5 У випадку колізії між цим Статутом і Правилами процедури і доказування, Статут має переважну силу.

РОЗДІЛ III – РОЗСЛІДУВАННЯ, КРИМІНАЛЬНЕ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ, ДОСУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ, СУДОВИЙ РОЗГЛЯД ТА АПЕЛЯЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Підрозділ 1 – Загальні принципи

Стаття 16 – Право на справедливий судовий розгляд

- 1 Кожен є рівним перед Спеціальним трибуналом.

- 2 Кожен має право на публічний розгляд справи, беручи до уваги положення цього Статуту, та на справедливий судовий розгляд, який здійснюється незалежно, неупереджено та впродовж розумного строку.

Стаття 17 – Ne bis in idem

- 1 За винятком випадків, передбачених у цьому Статуті, жодна особа не може бути судима Спеціальним трибуналом за діяння, що становлять склад злочинів, за які ця особа була засуджена або виправдана Спеціальним трибуналом.
- 2 Жодна особа, яка була судима національним судом, не може бути судимою Спеціальним трибуналом стосовно тих самих дій, зазначених у статті 2 цього Статуту, крім випадків, якщо провадження в іншому суді:
 - a мали на меті уникнення кримінальної відповідальності особи, якої це стосується, за злочини, які підпадають під юрисдикцію Спеціального трибуналу; або
 - b не були проведені незалежно чи неупереджено відповідно до гарантій належного процесу, визнаних міжнародним правом, та були проведені у спосіб, який, за наявних обставин, не відповідав наміру притягнути особу, якої це стосується, до відповідальності.
- 3 У разі виникнення обставин, викладених у пункті 2 цієї статті, Спеціальний трибунал, при винесенні вироку засудженій особі, бере до уваги ступінь відбуття покарання, яке було призначено національним судом тій самій особі за ті самі діяння.
- 4 Жодна особа, яка була засуджена Спеціальним трибуналом, не може постати перед національним судом України за вчинення тих самих діянь, які зазначені в статті 2 цього Статуту.

Стаття 18 – Презумпція невинуватості

- 1 Кожен вважається невинуватим, доки не доведено його вину перед Спеціальним трибуналом відповідно до застосовного права.
- 2 Тягар доказування за встановлення вини обвинуваченого покладено на Прокурора Спеціального трибуналу.
- 3 Для засудження обвинуваченого, Палати повинні бути переконані у вині обвинуваченого поза розумним сумнівом.

Стаття 19 – Права осіб під час розслідування

- 1 Стосовно розслідування, яке проводиться відповідно до цього Статуту, особа:
 - a не може бути примушена свідчити проти самої себе або визнавати свою вину;
 - b не може бути піддана примусу, тиску або погрозам у будь-якій формі, катуванню чи іншим жорстоким, нелюдським чи таким, що принижують гідність, видам поводження або покарання;
 - c якщо допит проводиться мовою, яку ця особа не розуміє повною мірою і якою вона не розмовляє, безоплатно користується допомогою кваліфікованого перекладача й такими перекладами, які є необхідними для дотримання вимог справедливості; і

- d не може бути піддана свавільному арешту або триманню під вартою та не може бути позбавлена волі, крім як на таких підставах і відповідно до таких процедур, які встановлені у цьому Статуті.
- 2 У тих випадках, коли є підстави вважати, що особа вчинила злочин, який підпадає під юрисдикцію Спеціального трибуналу, і така особа повинна бути допитана Прокурором або національними органами влади відповідно до запиту про судову допомогу, ця особа має також такі права, про які він або вона має бути поінформована до початку допиту:
- a бути поінформованою, що є підстави вважати, що він або вона вчинив(ла) злочин, який підпадає під юрисдикцію Спеціального трибуналу;
 - b зберігати мовчання, при цьому таке мовчання не береться до уваги при визначенні винуватості або невинуватості;
 - c мати юридичного радника на свій вибір або, якщо особа не має юридичного радника, мати призначеного йому або їй юридичного радника Відділом захисту, в кожному випадку, коли цього вимагають інтереси правосуддя, та без оплати особою у будь-якому такому випадку, якщо особа не має достатніх коштів для такої оплати; та
 - d проконсультуватися із юридичним радником перед проведенням допиту та бути допитаним у присутності юридичним радником, якщо тільки особа добровільно не відмовилася від свого права на допомогу юридичного радника після повідомлення їй про ці права.

Стаття 20 – Права обвинуваченого

- 1 Привизначенні будь-якого обвинувачення обвинувачений має право на справедливий та публічний розгляд, проведений неупереджено та на такі мінімальні права, на умовах повної рівності:
- a бути негайно та детально поінформованим про характер, причину та зміст обвинувачення та його або її права відповідно до цього Статуту мовою, яку обвинувачений розуміє повною мірою та якою говорить, щоб забезпечити ефективне здійснення цих прав;
 - b мати достатньо часу та можливостей для підготовки захисту та вільно і конфіденційно спілкуватися із юридичним радником, обраним обвинуваченим;
 - c бути судимим без невиправданої затримки;
 - d бути присутнім на судовому розгляді, незважаючи на статтю 28 цього Статуту, здійснювати захист особисто або через юридичного радника, обраного обвинуваченим, та бути поінформованим, у разі якщо обвинувачений не має юридичного радника, про це право, якщо тільки Судова палата не усуне його за постійне перешкоджання ходу провадження згідно з підпунктом b пунктом 7 статті 26 або пунктом 2 статті 38 цього Статуту;
 - e мати юридичного радника, призначеного Спеціальним трибуналом у будь-якому випадку, коли цього вимагають інтереси правосуддя, та безоплатно, якщо обвинувачений не має достатніх коштів для оплати цього юридичного радника;

- f допитувати свідків, що дають показання проти нього або неї, або мати право на те, щоб ці свідки були допитані, а також мати право на виклик і допит свідків, що дають показання на його або її користь, на тих самих умовах, які існують для свідків, що дають показання проти нього або неї. Обвинувачений також має право наводити аргументи на свій захист і надавати інші докази, що є допустимими згідно із цим Статутом;
 - g безоплатно користуватися допомогою кваліфікованого перекладача та отримувати переклади, необхідні для того, щоб судовий розгляд відповідав вимогам справедливості, у випадках, коли мова, що використовується для провадження в Спеціальному трибуналі, або мова документів, наданих Спеціальному трибуналу, не є тією мовою, яку обвинувачений розуміє повною мірою і якою він розмовляє;
 - h не бути примушеним до дачі показань або до визнання себе винним і мати право зберігати мовчання, при цьому таке мовчання не береться до уваги під час визначення винуватості або невинуватості;
 - i без прийняття присяги виступати з усними або письмовими заявами на свій захист; і
 - j не покладати на нього чи неї жодного тягаря доказування або будь-якого обов'язку спростування.
- 2 З урахуванням будь-яких інших конкретних положень щодо розкриття інформації у цьому Статуті, Прокурор повинен настільки швидко, наскільки це можливо, розкрити захисту докази, наявні в розпорядженні або під контролем Прокурора, які, на його або її думку, свідчать або можуть свідчити про невинуватість обвинуваченого, або пом'якшити вину обвинуваченого, або можуть вплинути на достовірність доказів обвинувачення. У разі сумніву щодо застосування цього пункту, Спеціальний трибунал має прийняти відповідне рішення.

Стаття 21 – Захист свідків

- 1 Спеціальний трибунал вживає належних заходів для захисту безпеки, фізичного і психологічного благополуччя, гідності та недоторканості особистого життя свідків. При цьому Спеціальний трибунал враховує всі відповідні фактори, у тому числі вік, гендерний фактор і стан здоров'я, а також характер злочину. Такі заходи не повинні завдавати шкоди правам обвинуваченого та справедливому й неупередженому судовому розгляду або бути несумісними з ними.
- 2 Як виняток з принципу проведення відкритих слухань, палати Спеціального трибуналу можуть, з метою захисту свідків або обвинуваченого, провести будь-яку частину провадження у закритому засіданні або дозволити надання доказів електронними чи іншими спеціальними засобами.
- 3 Інші заходи для захисту свідків визначаються в Правилах процедури і доказування. Спеціальний трибунал вживає належних заходів для забезпечення безпечного переміщення свідків за межами держави перебування.
- 4 Відділ із питань потерпілих і свідків може давати поради Прокурору та Палатам щодо відповідних заходів захисту, заходів безпеки, консультування та допомоги.

Стаття 22 – Представництво потерпілих у ході проваджень

Якщо Спеціальний трибунал визначає групи потерпілих як такі, що особливо постраждали від дій, які становлять склад злочину, зазначеного в обвинувальному акті, Спеціальний трибунал дозволяє їм бути колективно представленими юридичним радником, при цьому забезпечуючи дотримання прав обвинуваченого, справедливий та неупереджений судовий розгляд та ефективне ведення провадження.

Підрозділ 2 – Розслідування, кримінальне переслідування та досудове провадження

Стаття 23 – Розслідування та підготовка обвинувального акту

- 1 Генеральний прокурор України передає Прокурору Спеціального трибуналу кримінальні провадження, інформацію або докази, які стосуються злочину, що підпадає під юрисдикцію Спеціального трибуналу, звертаючись із запитом до Прокурора Спеціального трибуналу провести розслідування щодо того чи слід висунути обвинувачення одній або кільком конкретним особам у вчиненні такого злочину, незалежно від процесуального статусу відповідної особи у провадженні в Україні.
- 2 На підставі такого звернення Прокурор Спеціального трибуналу оцінює інформацію, отриману або набуту з будь-якого джерела, та вирішує, чи є достатні підстави для проведення розслідування злочину, що підпадає під юрисдикцію Спеціального трибуналу. Прокурор може будь-коли переглянути рішення щодо проведення розслідування на основі нових фактів або інформації. Якщо Прокурор вирішує не продовжувати розслідування, він або вона складає обґрунтоване рішення про архівування та повідомляє про це Україні.
- 3 Після проведення розслідування відповідно до статті 24 цього Статуту та визначення наявності достатніх доказів, які дають підстави вважати, що злочин, що підпадає під юрисдикцію Спеціального трибуналу, був скоєний або в процесі скоєння, Прокурор готує обвинувальний акт, що містить стислий виклад фактів та злочину, у якому обвинуваченому висунуто обвинувачення згідно з цим Статутом. Прокурор надсилає обвинувальний акт Президенту Спеціального трибуналу для затвердження суддею досудового провадження разом із супровідними матеріалами.
- 4 Функціональний імунітет не застосовується Спеціальним трибуналом.
- 5 Якщо обвинувальний акт стосується глави держави, глави уряду або міністра закордонних справ, суддя досудового провадження не затверджує обвинувальний акт і наказує зупинити провадження, доки ця особа більше не обійматиме цю посаду або доки Спеціальному трибуналу не буде подано відповідну відмову. Під час зупинення провадження суддя досудового провадження не може вживати інших заходів щодо обвинувального акта.

Стаття 24 – Обов'язки та повноваження Прокурора щодо розслідування

- 1 Прокурор:
 - а для встановлення істини розширює розслідування на охоплення всіх фактів і доказів, які стосуються оцінки наявності кримінальної відповідальності відповідно до цього Статуту, і при цьому однаковою мірою розслідує обставини, що свідчать як про винуватість, так і про невинуватість;

- b вживає належних заходів для забезпечення ефективного розслідування і кримінального переслідування за злочини, що підпадають під юрисдикцію Спеціального трибуналу, враховуючи при цьому інтереси та особисті обставини потерпілих і свідків, у тому числі вік, гендерний фактор і стан здоров'я, а також враховує характер злочину; та
 - c повною мірою поважає права осіб, що впливають із цього Статуту.
 - 2 Прокурор може проводити розслідування на території держави відповідно до положень Розділу IV цього Статуту щодо міжнародного співробітництва та взаємної правової допомоги.
 - 3 Прокурор може:
 - a збирати та вивчати докази;
 - b вимагати явки осіб, стосовно яких проводиться розслідування, та свідків і допитувати їх особисто або через відеозв'язок;
 - c звертатися з проханням про співробітництво до будь-якої держави або міжнародного органу, організації чи механізму згідно з їхніми відповідними повноваженнями чи мандатами;
 - d укладати такі домовленості чи угоди, що не суперечать цьому Статуту, які можуть бути необхідними для сприяння співробітництву з боку будь-якої держави або міжнародної, міжурядової чи неурядової організації;
 - e давати згоду не розголошувати на жодному етапі провадження документи або інформацію, які Прокурор отримує на умовах конфіденційності та виключно з метою створення нових доказів, крім випадків, коли особа, що надала таку інформацію дає згоду на таке розголошення;
 - f вживати необхідних заходів або вимагати вжиття необхідних заходів для забезпечення конфіденційності інформації, захисту будь-якої особи або збереження доказів;
 - g надавати відповідну інформацію та докази щодо потенційних інших кримінальних правопорушень згідно з національним законодавством відповідним державним органам, якщо це відповідає застосовному праву та інтересам правосуддя; та
 - h оприлюднювати офіційний документ, що містить обвинувачення та суттєві факти.
 - 4 Під час проведення розслідування щодо осіб, які займають посади глави держави, глави уряду або міністра закордонних справ протягом терміну їх повноважень, або доки Спеціальному трибуналу не було надано відповідну відмову, заходи, передбачені пунктом 3 цієї статті, можуть застосовуватись лише в тій мірі, в якій вони не становлять заходів обмеження.

Стаття 25 – Перевірка обвинувального акта, ордера на арешт та досудове провадження

- 1 Після отримання обвинувального акта від Прокурора для перевірки, Президент Спеціального трибуналу призначає одного суддю зі списку для розгляду обвинувального акта Суддею досудового провадження.
- 2 Суддя досудового провадження перевіряє обвинувальний акт, який містить обвинувачення проти обвинуваченого. Якщо він переконаний у наявності достатніх

доказів, які дають достатні підстави вважати, що особа скоїла злочин, що підпадає під юрисдикцію Спеціального трибуналу, Суддя досудового провадження підтверджує обвинувальний акт або, якщо обвинувальний акт висунуто проти глави держави, глави уряду або міністра закордонних справ, зупиняє провадження відповідно до пункту 5 статті 23 цього Статуту. Якщо Суддя досудового провадження не переконаний у цьому, обвинувальний акт або висунуті в ньому обвинувачення відхиляються.

- 3 Після затвердження обвинувального акту Суддя досудового провадження може, на запит Прокурора, видавати накази та ордери на арешт, тримання під вартою, передачу або трансфер осіб Спеціальному трибуналу.
- 4 Після передачі особи Спеціальному трибуналу або після добровільної чи за викликом явки особи до Спеціального трибуналу, Суддя досудового провадження повинен(на) переконатися, що особу було належним чином поінформовано про злочини, у скоєнні яких він або вона обвинувачується, та про його або її права згідно з цим Статутом, включаючи право подати клопотання про тимчасове звільнення до судового розгляду. Після цього Президент Спеціального трибуналу передає справу до Судової палати, до складу якої не може бути включений Суддя досудового провадження.

Підрозділ 3 – Судовий розгляд

Стаття 26 – Функції та повноваження Судової палати

- 1 Судова палата забезпечує справедливий та швидкий судовий розгляд з повним дотриманням прав обвинуваченого та належною увагою до захисту свідків.
- 2 Після призначення справи до судового розгляду відповідно до пункту 4 статті 25 цього Статуту Судова палата:
 - a консультується зі сторонами та ухвалює такі процедури, які є необхідними для сприяння справедливому і швидкому проведенню провадження;
 - b визначає мову або мови, які будуть використовуватися під час судового розгляду; і
 - c з дотриманням будь-яких інших відповідних положень цього Статуту, і, зокрема підпункту е пункту 3 статті 24 цього Статуту, передбачає розкриття, достатньо заздалегідь до початку судового розгляду документів або інформації, які до цього не були розкриті, для надання належної підготовки до судового розгляду.
- 3 Судова палата також відповідає за вирішення будь-яких попередніх клопотань, включаючи оскарження обвинувального акту та юрисдикції, а також за постановлення будь-яких необхідних наказів або рішень для забезпечення належної та оперативної підготовки справи до судового розгляду.
- 4 Судова палата може, якщо це необхідно для ефективного і справедливого виконання нею своїх функцій, передавати попередні питання Судді досудового провадження.
- 5 Після повідомлення сторін, Судова палата може, за потреби, об'єднати або розділити обвинувачення проти кількох обвинувачених.
- 6 Під час виконання своїх функцій до початку судового розгляду або під час судового розгляду, Судова палата, у разі необхідності, може:
 - a вимагати явки свідків і дачі ними показань, а також пред'явлення документів та інших доказів, звертаючись, якщо це необхідно, за допомогою до держав, як це

передбачено в цьому Статуті, та будь-якими відповідними угодами чи домовленостями про співробітництво;

- b забезпечувати захист конфіденційної інформації;
 - c давати розпорядження про надання додаткових доказів до тих доказів, які були зібрані до судового розгляду або пред'явлені сторонами під час судового розгляду;
 - d забезпечувати захист обвинуваченого та свідків; та
 - e ухвалювати рішення з будь-яких інших питань, що стосуються справи.
- 7 Судова палата, *inter alia*, має право за клопотанням однієї зі сторін або з власної ініціативи:
- a ухвалювати рішення про допустимість або належність доказів; і
 - b вживати всіх необхідних заходів для підтримання порядку під час слухання, включаючи наказ про видалення, тримання під вартою або аналогічне обмеження щодо особи, яка не дотримується вимог.
- 8 Судова палата забезпечує складання повного протоколу судового розгляду, який точно відображає перебіг провадження, ведення і зберігання якого покладається на Секретаря.

Стаття 27 – Початок та ведення судового провадження

- 1 Судова палата зачитує обвинувальний акт обвинуваченому, переконується в дотриманні прав обвинуваченого та підтверджує, що обвинувачений розуміє характер обвинувачень. Вона надає йому чи їй можливість визнати вину відповідно до статті 29 цього Статуту або не визнати себе винуватим.
- 2 Якщо Судова палата не вирішить інакше в інтересах правосуддя, допит свідків починається з питань, поставлених головуючим суддею, а потім питання ставлять інші члени Судової палати, Прокурор та захисник.
- 3 Під час судового розгляду головуючий суддя може давати вказівки щодо ведення провадження, зокрема для забезпечення його справедливого та неупередженого проведення. З урахуванням будь-яких вказівок головуючого судді сторони можуть подавати докази відповідно до положень цього Статуту та Правил процедури і доказування.
- 4 Слухання є відкритими, якщо тільки Судова палата не вирішить, що провадження відбуватиметься у закритому режимі відповідно до цього Статуту та Правил процедури і доказування.

Стаття 28 – Провадження за відсутності обвинуваченого

- 1 Якщо після затвердження обвинувального акта згідно з пунктом 2 статті 25 цього Статуту, обвинувачений не з'являється до Спеціального трибуналу, Спеціальний трибунал може проводити провадження за його або її відсутності:
- a коли він або вона однозначно відмовилися від свого права бути присутнім; або
 - b якщо було вжито всіх розумних заходів для забезпечення його або її явки перед Спеціальним трибуналом та для інформування особи про обвинувачення та наслідки його або її неявки до Спеціального трибуналу;

- і цього вимагають інтереси правосуддя.
- 2 Якщо слухання відбуваються за відсутності обвинуваченого, Спеціальний трибунал забезпечує, щоб:
- a обвинувачений був належним чином повідомлений, або йому було вручено, або іншим чином повідомлено шляхом публікації в засобах масової інформації, або повідомлення до його або її держави проживання або громадянства про:
 - i обвинувальний акт;
 - ii дату, час і місце проведення слухання; та
 - iii наслідки його або її неявки до Спеціального трибуналу; та
 - b обвинувачений призначив захисника на його або її розсуд, оплата праці якого здійснюється або обвинуваченим, або, якщо буде доведено, що обвинувачений виявиться неспроможним здійснити оплату, за рахунок Спеціального трибуналу; щоразу, коли обвинувачений відмовляється або не призначає захисника, такий захисник призначається Відділом захисту з метою забезпечення повного представництва інтересів та прав обвинуваченого.
- 3 У разі засудження за відсутності обвинуваченого, засуджена особа має право на повторний розгляд справи за його або її явки перед Спеціальним трибуналом або наступним механізмом, крім випадків, коли він або вона:
- a письмово відмовилися від його чи її права на повторний розгляд справи; або
 - b погоджується з вирок.

Стаття 29 – Провадження у разі визнання вини

- 1 Якщо обвинувачений визнає свою вину, Судова палата визначає:
- a чи усвідомлює обвинувачений характер і наслідки визнання себе винним;
 - b чи зроблене це визнання обвинуваченим добровільно після достатніх консультацій із його або її захисником; та
 - c чи підтверджується визнання вини фактами справи, викладеними:
 - i в обвинуваченнях, пред'явлених Прокурором та визнаних обвинуваченим;
 - ii у будь-яких матеріалах, представлених Прокурором, які підкріплюють обвинувачення і які приймає обвинувачений; та
 - iii у будь-яких інших доказах, зокрема показаннях свідків, представлених Прокурором або обвинуваченим.
- 2 Якщо Судова палата переконується, що умови, зазначені в пункті 1 цієї статті, дотримані, вона розглядає визнання вини разом з будь-якими додатковими доказами, які були надані, як таке, що встановлює всі істотно важливі факти, необхідні для доведення вчинення злочину, стосовно якого зроблено визнання, і вона може визначити обвинуваченого винним у скоєнні цього злочину.
- 3 Якщо Судова палата не переконується в тому, що умови, зазначені в пункті 1 цієї статті, дотримані, вона виходить з того, що визнання вини не мало місця, і в цьому випадку вона дає розпорядження продовжувати судовий розгляд відповідно до звичайних процедур розгляду справи, передбачених цим Статутом, і може передати цю справу іншій Судовій палаті.

- 4 Якщо Судова палата вважає, що в інтересах правосуддя, зокрема в інтересах потерпілих, є необхідним більш повний виклад фактів справи, Судова палата може:
- a звернутися до Прокурора з проханням представити додаткові докази, у тому числі показання свідків; або
 - b дати розпорядження продовжити судовий розгляд відповідно до звичайних процедур розгляду справи, передбачених цим Статутом, і в цьому випадку вона виходить з того, що визнання вини не мало місця, і може передати цю справу іншій Судовій палаті.
- 5 Будь-яке обговорення між Прокурором і захисником питання про зміну обвинувачень, визнання вини або покарання, що має бути призначено, не є обов'язковим для Спеціального трибуналу.

Стаття 30 – Докази

- 1 Перед тим, як перейти до дачі показань, кожний свідок відповідно до Правил процедури і доказування бере на себе зобов'язання давати правдиві показання.
- 2 Показання даються свідком у судовому засіданні особисто. Для цілей, викладених у статті 21 цього Статуту, або для забезпечення ефективності та економії коштів, Спеціальний трибунал також може дозволити надання *viva voce* (усних) або записаних за допомогою відео- або аудіотехніки показань свідка, а також надання документів або письмових протоколів відповідно до цього Статуту та Правил процедури і доказування. Ці заходи не повинні завдавати шкоди правам обвинуваченого або бути несумісними з ними.
- 3 Сторони можуть подавати докази, що стосуються справи. Спеціальний трибунал має повноваження вимагати подання всіх доказів, які він вважає необхідними для встановлення істини.
- 4 Спеціальний трибунал може відповідно до Правил процедури і доказування ухвалити рішення про належність або допустимість будь-яких доказів, враховуючи при цьому, *inter alia*, їхню силу, а також будь-яку шкоду, яку такі докази можуть завдати проведенню справедливого судового розгляду або справедливій оцінці показань свідка.
- 5 Спеціальний трибунал поважає привілеї конфіденційності та нерозголошення, передбачені в цьому Статуті та Правилах процедури і доказування, та дотримується їх.
- 6 Спеціальний трибунал не вимагає доведення загальновідомих фактів, але може визнати їх доведеними.
- 7 Докази, отримані в результаті порушення положень цього Статуту або міжнародно визнаних прав людини, не є допустимими, якщо:
- a порушення породжує серйозні сумніви щодо обґрунтованості доказів; або
 - b допущення доказів було б несумісним з об'єктивним провадженням і завдало б йому серйозної шкоди.
- 8 Спеціальний трибунал забезпечує захист персональної інформації, як це передбачено Правилами процедури і доказування.

Стаття 31 – Особливі правила щодо доказів, зібраних до створення Спеціального трибуналу або що зберігаються державами чи іншими суб'єктами

- 1 Докази, зібрані до створення Спеціального трибуналу компетентними органами України або будь-якими іншими національними органами, включаючи органи держав, що беруть участь у Міжнародному центрі з переслідування за злочин агресії проти України (ІСРА) відповідно до його мандату, викладеного в угоді про створення Спільної слідчої групи, можуть бути отримані Прокурором відповідно до Розділу IV.
- 2 Якщо компетентні органи держав, крім України, володіють відповідною інформацією або доказами щодо справ, що підлягають розгляду Спеціальним трибуналом, Спеціальний трибунал може звертатися з проханням про співробітництво до цих держав та запитувати передачу відповідної інформації та доказів відповідно до Розділу IV.
- 3 Якщо міжнародні організації або суб'єкти володіють відповідною інформацією, документами або доказами щодо справ, що підлягають розгляду Спеціальним трибуналом, Спеціальний трибунал може звертатися з проханням про співробітництво до цих міжнародних організацій або суб'єктів та запитувати передачу відповідної інформації, документів та доказів відповідно до Розділу IV. Цей пункт також застосовується до передачі доказів від Євроюсту, зокрема щодо інформації та доказів, що зберігаються в Базі даних доказів основних міжнародних злочинів відповідно до Регламенту (ЄС) 2018/1727 Європейського Парламенту та Ради від 14 листопада 2018 року про Агенцію Європейського Союзу з питань співробітництва у сфері кримінального правосуддя (Євроюст), який замінює і скасовує Рішення Ради (ЄС) 2002/187/JHA.
- 4 Вирішуючи питання про належність або допустимість доказів, зібраних державою або будь-яким іншим суб'єктом, Палати приймають рішення відповідно до цього Статуту та Правил процедури і доказування. Вага, яка надається будь-яким таким доказам, визначається Палатами.

Стаття 32 – Правопорушення проти відправлення правосуддя

- 1 Спеціальний трибунал має юрисдикцію щодо таких правопорушень проти відправлення правосуддя, вчинених умисно, будь-якими засобами, включаючи електронні засоби:
 - a дача неправдивих показань після взяття зобов'язання давати правдиві показання;
 - b надання завідомо неправдивих або сфальсифікованих доказів;
 - c здійснення протиправного впливу на свідка, втручання або перешкоджання присутності свідка чи дачі ним показань, помста за дачу ним показань чи знищення доказів, їх фальсифікація або перешкоджання їх збиранню;
 - d перешкоджання, залякування або корупційний вплив на посадову особу Спеціального трибуналу з метою примусу або переконання посадової особи не виконувати або неналежним чином виконувати свої обов'язки;
 - e помста посадовій особі Спеціального трибуналу за те, що ця або інша посадова особа виконувала свої обов'язки;
 - f вимагання або одержання хабаря у статусі посадової особи Спеціального трибуналу у зв'язку зі своїми офіційними обов'язками;
 - g серйозне перешкоджання провадженню Спеціального трибуналу.

- 2 Принципи і процедури, що регулюють здійснення Спеціальним трибуналом юрисдикції щодо правопорушень за цією статтею, повинні бути тими самими, що викладені в Правилах процедури і доказування. Умови надання міжнародного співробітництва Спеціальному трибуналу щодо його проваджень за цією статтею регулюються внутрішнім законодавством запитуваної держави.

Стаття 33 – Захист інформації, що стосується національної безпеки

- 1 Будь-який орган Спеціального трибуналу повідомляє державі, коли він має намір розкрити інформацію або документи цієї держави, які ця держава класифікувала як такі, що стосуються її інтересів з питань національної безпеки.
- 2 Якщо державі стає відомо про те, що надана нею інформація або документи розкриваються або, ймовірно, будуть розкриті на будь-якій стадії провадження, і, на її думку, таке розкриття зашкодить інтересам її національної безпеки, ця держава має право втрутитися з метою запобігання розкриттю інформації.
- 3 Якщо, на думку держави, розкриття інформації завдало б шкоди інтересам її національної безпеки, ця держава у взаємодії з Прокурором, захисником або Палатами, залежно від обставин, вживає всіх розумних заходів для вирішення цього питання шляхом співробітництва.
- 4 Вищезазначене не шкодить праву держави відмовити у виконанні запиту про розкриття інформації, що стосується національної безпеки, якщо вона вважає, що виконання запиту, ймовірно, зашкодить її суверенітету, безпеці, публічному порядку або іншим істотним інтересам.
- 5 Принципи та процедури, що регулюють застосування цієї статті, є тими, що передбачені в Правилах процедури і доказування.

Стаття 34 – Інформація або документи третіх сторін

- 1 Спеціальний трибунал може вимагати від держави надати документ або інформацію, що знаходяться в її віданні, розпорядженні або під її контролем, які були розкриті їй на умовах конфіденційності іншою державою, або міжурядовою чи міжнародною організацією.
- 2 Якщо запитувана держава повідомляє Спеціальному трибуналу, що джерело походження документа або інформації не дає згоди на розкриття Спеціальному трибуналу, Спеціальний трибунал намагається вирішити питання розкриття безпосередньо з джерелом походження, якщо це доцільно.
- 3 Принципи та процедури, що регулюють застосування цієї статті, є тими, що передбачені в Правилах процедури і доказування.

Стаття 35 – Вимоги до рішень

- 1 Всі судді Судової палати повинні бути присутніми на кожній стадії судового розгляду та протягом їх обговорень. Президент Спеціального трибуналу може призначати одного чи більше запасних суддів, які будуть присутніми на кожній стадії судового розгляду та замінюватимуть члена Судової палати, якщо цей член не зможе продовжувати брати участь.

- 2 Рішення Судової палати ґрунтується на основі оцінки нею доказів і всього провадження у справі. Рішення не повинно виходити за межі фактів і обставин, викладених в обвинуваченнях, чи в будь-яких поправках до обвинувачень. Судова палата може обґрунтовувати своє рішення тільки на доказах, наданих їй і розглянутих нею у ході судового розгляду.
- 3 Судді повинні намагатися досягти однаковості у своєму рішенні, за відсутності якої рішення ухвалюється більшістю суддів.
- 4 Обговорення Судової палати зберігаються в таємниці.
- 5 Рішення ухвалюється в письмовому вигляді й містить повний і мотивований виклад встановлених Судовою палатою фактів стосовно доказів і висновків. Судова палата ухвалює єдине рішення. За відсутності однаковості, рішення Судової палати повинно містити думку більшості й меншості. Рішення або його резюме оголошується на відкритому судовому засіданні.
- 6 Письмове рішення за цією статтею має бути проголошене протягом десяти місяців з дати закінчення заключних заяв, якщо тільки особливі обставини не виправдовують проголошення протягом п'ятнадцяти місяців.

Підрозділ 4 – Покарання

Стаття 36 – Покарання за злочин агресії

- 1 Судова палата може накладати такі покарання за злочин агресії:
 - a позбавлення волі на певний строк, обчислюваний у кількості років, що не перевищує максимально тридцять років, або
 - b довічне позбавлення волі в тих випадках, коли це виправдано особливо тяжким характером злочину та індивідуальними обставинами засудженої особи.
- 2 На додаток до позбавлення волі Судова палата може призначити:
 - a штраф відповідно до критеріїв, передбачених у Правилах процедури і доказування;
 - b конфіскацію знарядь вчинення злочину, доходів, майна та активів, отриманих прямо чи опосередковано від злочину агресії, без шкоди для прав *bona fide* третіх сторін.

Стаття 37 – Передача коштів, зібраних за рахунок штрафів або заходів конфіскації

Спеціальний трибунал постановляє передати кошти, зібрані за рахунок штрафів або заходів конфіскації, міжнародному механізму, надаючи пріоритет компенсаційному механізму, створеному відповідно до Резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй A/RES/ES-11/5 від 14 листопада 2022 року для відшкодування збитків, втрат або шкоди, що виникли внаслідок міжнародно-протиправних дій Російської Федерації в або проти України.

Стаття 38 – Покарання за правопорушення проти здійснення правосуддя та санкції за неналежну поведінку

- 1 У разі засудження за правопорушення проти здійснення правосуддя відповідно до статті 32 цього Статуту, Спеціальний трибунал може призначити покарання у виді

позбавлення волі на строк не більше п'яти років або штрафу відповідно до Правил процедури і доказування чи обох одночасно.

- 2 Спеціальний трибунал може покарати осіб, присутніх в Спеціальному трибуналі, за неналежну поведінку, у тому числі за зрив його провадження або умисну відмову виконувати його розпорядження, шляхом адміністративних заходів, за винятком позбавлення волі, таких, як тимчасове або постійне видалення із зали Спеціального трибуналу, штраф або інші подібні заходи, передбачені в Правилах процедури і доказування.
- 3 Процедури, що регулюють застосування заходів, зазначених у пункті 2 цієї статті, встановлюються в Правилах процедури і доказування.

Стаття 39 – Визначення покарання

- 1 Під час призначення покарання Судова палата відповідно до Правил процедури і доказування, бере до уваги такі фактори, як тяжкість злочину або правопорушення та індивідуальні обставини засудженої особи, включаючи будь-які пом'якшувальні або обтяжуючі обставини, а також міжнародне право прав людини.
- 2 Під час визначення термінів позбавлення волі за злочин агресії, передбачених цим Статутом, Судова палата, за необхідності, звертається до міжнародної практики щодо покарань у вигляді позбавлення волі.
- 3 Під час призначення покарання у вигляді позбавлення волі, Судова палата відрховує час, якщо такий є, попереднього тримання під вартою.

Підрозділ 5 – Оскарження

Стаття 40 – Оскарження рішення про виправдання чи засудження, або про призначення покарання

- 1 Рішення про виправдання чи засудження може бути оскаржене відповідно до Правил процедури і доказування Прокурором або засудженою особою на будь-якій з таких підстав:
 - a процесуальна помилка;
 - b помилка у факті;
 - c помилка у праві; або
 - d будь-яка інша підстава, що впливає на справедливість провадження чи рішення або довіру до них.
- 2 Покарання може бути оскаржене відповідно до Правил процедури і доказування Прокурором або засудженою особою на підставі неспівмірності призначеного покарання вчиненому злочину.

Стаття 41 – Оскарження інших рішень

- 1 Прокурор або особа, засуджена Спеціальним трибуналом, відповідно до Правил процедури і доказування може оскаржити будь-яке з таких рішень:
 - a рішення стосовно юрисдикції;

- b рішення, що дозволяє або забороняє звільнення особи, стосовно якої здійснюється розслідування або кримінальне переслідування;
 - c рішення, що стосується питання, яке істотно впливало б на справедливе і швидке здійснення провадження або на результат судового розгляду та у зв'язку з яким негайне ухвалення Апеляційною палатою рішення може, на думку Судді досудового провадження або Судової палати, істотно сприяти провадженню;
 - d інші рішення, які згідно з Правилами процедури і доказування підлягають оскарженню.
- 2 Оскарження відповідно до пункту 1 цієї статті як таке не призводить до призупинення розгляду, якщо тільки Апеляційна палата не винесе постанови про це на прохання, подане відповідно до Правил процедури і доказування.

Стаття 42 – Провадження в порядку оскарження

- 1 Апеляційна палата має всі повноваження Судової палати.
- 2 Якщо Апеляційна палата дійшла висновку, що провадження, яке оскаржується, було несправедливим настільки, що це ставить під сумнів довіру до рішення чи вироку, або що на рішення чи вирок, які оскаржуються, істотно вплинули помилки у факті або праві чи процесуальна помилка, вона може:
- a скасувати або змінити рішення чи вирок; або
 - b розпорядитися про проведення нового судового розгляду іншою судовою палатою.

Для цих цілей Апеляційна палата може повернути питання щодо фактів до Судової палати, яка розглядала справу в першій інстанції, з метою його з'ясування і подальшого подання Апеляційній палаті відповідного висновку або вона може сама витребувати докази для з'ясування питання. Якщо рішення чи вирок оскаржуються тільки засудженою особою, або Прокурором від імені такої особи, то таке рішення чи вирок не можуть бути змінені так, щоб погіршити становище цієї особи.

- 3 Апеляційна палата може змінити призначене Судовою палатою покарання, якщо вважає його неспівмірним вчиненому злочину.
- 4 Рішення Апеляційної палати ухвалюється більшістю голосів суддів і оголошується у відкритому судовому засіданні. У рішенні зазначаються підстави, на яких воно ґрунтується. За відсутності одностайності, у ньому викладаються думки більшості й меншості, однак суддя може висловити окрему або відмінну думку щодо питання права.
- 5 Апеляційна палата може прийняти рішення за відсутності особи, яку було виправдано або яку було засуджено.

Стаття 43 – Перегляд обвинувального вироку або покарання

- 1 Засуджена особа, або, у разі її смерті, дружина чи чоловік, діти, батьки чи будь-яка особа, яка була жива на момент її смерті, якій були дані чіткі письмові вказівки такою особою із цією метою, або Прокурор від імені такої особи, можуть подати клопотання

до Апеляційної палати про перегляд остаточного обвинувального вироку чи покарання на таких підставах:

- a було виявлено нові докази, які:
 - i були відсутні на час судового розгляду, і відповідальність за таку відсутність не може бути цілком або частково покладена на сторону, що звернулася з клопотанням; і
 - ii є достатньо важливими, що якби вони були доведені в ході судового розгляду, то це, ймовірно, призвело б до ухвалення іншого вироку;
 - b було виявлено нові факти, які свідчать про те, що вирішальний доказ, який було взято до уваги в ході судового розгляду та від якого залежить обвинувальний вирок, був неправдивим, сфабрикованим або сфальсифікованим; або
 - c один суддя або декілька суддів, які брали участь в ухваленні обвинувального вироку або у затвердженні обвинувачень, під час розгляду цієї справи вчинили серйозний проступок або грубе порушення своїх обов'язків, достатньо тяжкі для того, щоб слугувати підставою для усунення цього судді або цих суддів з посади.
- 2 Апеляційна палата відхиляє клопотання, якщо вважає його необґрунтованим. Якщо вона визначає, що клопотання є обґрунтованим, то вона може, в разі необхідності:
- a знову скликати Судову палату, яка розглядала справу в першій інстанції;
 - b сформувати нову Судову палату; або
 - c зберегти за собою юрисдикцію щодо цих питань;

для того, щоб, заслухавши сторони в порядку, встановленому в Правилах процедури і доказування, вирішити, чи підлягає рішення перегляду.

Стаття 44 – Компенсація арештованій особі

- 1 Кожен, хто став жертвою незаконного арешту або тримання під вартою від імені Спеціального трибуналу, має право на компенсацію, що підлягає примусовому стягненню.
- 2 Принципи та процедури, які регулюють застосування цієї статті, визначаються у Правилах процедури і доказування.

Стаття 45 – Звільнення затриманих осіб

Особи, які утримуються в місцях тримання під вартою Спеціального трибуналу в державі перебування, не підлягають звільненню на території цієї держави. Натомість такі особи мають бути переміщені та звільнені в державі їхнього громадянства, у державі, де вони спочатку трималися під вартою, або, якщо вони не мають права на проживання в останній, у державі, де вони постійно або законно проживають, або в іншій державі, яка погодиться їх прийняти.

РОЗДІЛ IV – МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА ВЗАЄМНА ПРАВОВА ДОПОМОГА

Стаття 46 – Співробітництво з Міжнародним кримінальним судом

- 1 Спеціальний трибунал здійснює співробітництво з Міжнародним кримінальним судом у всіх питаннях, що становлять взаємний інтерес. Спеціальний трибунал може

укладати угоди або практичні домовленості з Міжнародним кримінальним судом з метою забезпечення ефективного здійснення кожним із них своєї юрисдикції.

- 2 Жодне положення цього Статуту не скасовує чинні зобов'язання держав-учасниць Римського статуту Міжнародного кримінального суду щодо повного співробітництва з Міжнародним кримінальним судом у його розслідуванні та кримінальному переслідуванні злочинів, що підпадають під його юрисдикцію. У разі, коли особа, щодо якої видано ордер на арешт Міжнародним кримінальним судом, утримується в місцях тримання під вартою Міжнародного кримінального суду, Спеціальний трибунал надає пріоритет провадженню в Міжнародному кримінальному суді.

Стаття 47 – Співробітництво з Організацією Об'єднаних Націй, міжнародними організаціями та іншими відповідними міжнародними органами

- 1 Спеціальний трибунал може звертатися до Організації Об'єднаних Націй із проханням надати інформацію або документи, у тому числі відповідно до чинних угод і домовленостей між Радою Європи та Організацією Об'єднаних Націй. Спеціальний трибунал може звертатися до будь-якої іншої міжнародної організації або відповідного міжнародного органу із проханням надати інформацію або документи.
- 2 Спеціальний трибунал може також звертатися до інших форм співробітництва та допомоги, що можуть бути погоджені з Організацією Об'єднаних Націй, Євроюстом або іншими відповідними організаціями чи органами, які відповідають його компетенції або мандату.
- 3 Спеціальний трибунал може укладати домовленості або угоди з цими міжнародними організаціями або органами для досягнення цілей, визначених у пунктах 1 і 2 цієї статті.

Стаття 48 – Співробітництво та взаємна правова допомога

- 1 Компетентні судові органи України відповідно до положень Угоди та цього Статуту забезпечують повне співробітництво з усіма органами Спеціального трибуналу. Вони сприяють доступу Прокурора та захисників до місць, осіб і відповідних документів, необхідних для проведення розслідування. Компетентні судові органи України повинні відповідно до Угоди та цього Статуту виконувати без невинуватених затримок будь-який запит щодо надання допомоги з боку будь-якого органу Спеціального трибуналу, зокрема, але не виключно щодо:
 - a арешту, передачі, трансферу або тримання осіб під вартою;
 - b виконання запитів про взаємну правову допомогу з метою отримання доказів або передачі предметів, які підлягають долученню до доказової бази, а також записів або документів;
 - c вручення процесуальних документів.
- 2 Крім того, Спеціальний трибунал може направляти запити на підставі будь-яких двосторонніх або багатосторонніх договорів про взаємну правову допомогу, укладених Україною, або просити Україну зробити це від його імені, якщо це дозволено національним законодавством запитуваної держави, зокрема, відповідно до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах (ETS №30), її додаткового протоколу (ETS №99), другого додаткового протоколу (ETS №182), а також Люблянсько-Гаазької конвенції про міжнародне співробітництво в розслідуванні та

притягненні до відповідальності за злочин геноциду, злочини проти людяності, воєнні злочини та інші міжнародні злочини.

- 3 Спеціальний трибунал може звертатися за допомогою та співробітництвом до держав-членів і асоційованих членів Керівного комітету, якщо така допомога необхідна для розслідування та кримінального переслідування осіб за злочин агресії проти України.
- 4 Спеціальний трибунал може укласти угоди або домовленості про співпрацю з членами та асоційованими членами Керівного комітету щодо злочину агресії проти України. Такі угоди або домовленості щодо співробітництва можуть, за необхідності та доцільності, охоплювати такі питання:
 - a арешт, передача, трансфер або тримання під вартою осіб;
 - b ідентифікація і встановлення місця перебування осіб чи предметів;
 - c отримання доказів, у тому числі показань під присягою, і збирання доказів, включаючи думки експертів та висновки експертизи, необхідні для Спеціального трибуналу;
 - d допит підозрюваних або обвинувачених осіб;
 - e вручення документів, у тому числі судових документів;
 - f сприяння добровільній явці осіб як свідків або експертів перед Спеціальним трибуналом;
 - g тимчасовий трансфер осіб, які перебувають під вартою, для дачі показань або з іншою метою;
 - h проведення огляду місць або об'єктів, включаючи ексгумацію та огляд поховань;
 - i проведення обшуків і накладення арешту;
 - j надання записів і документів, у тому числі офіційних записів і документів;
 - k захист свідків та збереження доказів;
 - l виявлення, відслідковування і заморожування або арешт доходів, майна та активів, а також знарядь злочинів з метою подальшої конфіскації без шкоди для прав *bona fide* третіх сторін;
 - m реалізація програм захисту свідків, включаючи, але не обмежуючись, положенням про надання допомоги у переміщенні та охороні свідків, та забезпеченням їх фізичного, психологічного та емоційного благополуччя; і
 - n надання будь-яких інших видів допомоги, не заборонених законодавством запитуваної держави, з метою сприяння здійсненню розслідування і кримінального переслідування за злочини, що підпадають під юрисдикцію Спеціального трибуналу.
- 5 Спеціальний трибунал може запросити будь-яку третю державу надати допомогу в межах цього розділу на підставі угоди або домовленості з такою державою, *ad hoc* домовленості або іншої належної підстави. Такі угоди або домовленості можуть, за необхідності та доцільності, охоплювати питання, перелічені в пункті 4 цієї статті.
- 6 Спеціальний трибунал може, після отримання прохання, здійснювати співробітництво та надавати допомогу членам та асоційованим членам Керівного комітету, що здійснюють розслідування або судовий розгляд стосовно діяння, яке становить

злочин, що підпадає під юрисдикцію Спеціального трибуналу, чи становить тяжкий злочин відповідно до національного законодавства запитуючої держави.

РОЗДІЛ V – ВИКОНАННЯ

Стаття 49 – Виконання покарання

- 1 Покарання у вигляді позбавлення волі виконується в державі, яка уклала з цією метою угоду зі Спеціальним трибуналом.
- 2 Якщо кілька держав уклали такі угоди, Президент Спеціального трибуналу визначає відповідальну державу в кожному конкретному випадку, беручи до уваги необхідність забезпечення справедливого розподілу навантаження та після консультацій з усіма зацікавленими державами щодо їх готовності й здатності виконати все покарання відповідно до рішення Спеціального трибуналу.
- 3 Якщо жодна держава не уклала відповідну угоду, покарання може виконуватися в Україні. За жодних обставин покарання у вигляді позбавлення волі не може виконуватися в державі перебування.

Стаття 50 – Зменшення строку покарання

- 1 Держава виконання вироку не може звільнити особу до закінчення строку покарання, призначеного Спеціальним трибуналом.
- 2 Спеціальний трибунал має право ухвалювати рішення про зменшення строку покарання або зміну порядку його відбування та виносить постанову із цього питання, заслухавши особу.
- 3 Порядок застосування заходів, передбачених пунктом 2 цієї статті, визначається Правилами процедури і доказування.

РОЗДІЛ VI – ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 51 – Правила і положення Ради Європи

Адміністративні та фінансові правила і положення Ради Європи застосовуються до Спеціального трибуналу. Комітет міністрів за поданням Керівного комітету може схвалити відступи від чинних правил і положень Ради Європи, якщо це необхідно для ефективного здійснення функцій Спеціального трибуналу.

Стаття 52 – Щорічний звіт і аудит

- 1 Президент Спеціального трибуналу готує щорічний звіт про діяльність Спеціального трибуналу для затвердження Керівним комітетом. Цей публічний звіт повинен, зокрема, містити інформацію про триваючі та завершені розслідування, кримінальні переслідування та ухвалені рішення.
- 2 Секретар Спеціального трибуналу сприяє Генеральному секретарю у підготовці щорічного бюджету витрат Спеціального трибуналу для затвердження Керівним комітетом.

- 3 Генеральний секретар складає річну фінансову звітність Спеціального трибуналу відповідно до Фінансових правил Ради Європи (далі – Фінансові правила). Записи, книги та облікові документи Спеціального трибуналу, включаючи його річну фінансову звітність, підлягають щорічному аудиту незалежним аудитором відповідно до положень Фінансових правил.

Стаття 53 – Ефективність і економічна доцільність

- 1 Для створення Спеціального трибуналу застосовується поетапний підхід, який включає таке:
 - a на першому етапі Спеціальний трибунал створюється без здійснення юрисдикції. Впродовж цього етапу:
 - i ключовий адміністративний та допоміжний персонал Спеціального трибуналу, зокрема Секретар та необхідний основний штат, приступають до виконання своїх обов'язків, як це необхідно; i
 - ii суддів призначають до списку з метою обрання Президента Спеціального трибуналу та ухвалення Правил процедури і доказування.
 - b на другому етапі, після набрання чинності угодою з державою перебування, Спеціальний трибунал переходить до формування повної судової структури. Судді, Прокурор і заступники Прокурора вступають на посади у дату, що буде визначена відповідно до цього Статуту та Правил процедури і доказування. До моменту визначення такої дати суддів може бути скликано *ad hoc* для вирішення організаційних питань або, за необхідності, виконання їхніх обов'язків.
- 2 Щойно повна судова структура Спеціального трибуналу буде створена, Президент Спеціального трибуналу повідомляє Сторонам Угоди, що Спеціальний трибунал утворено відповідно до цього Статуту. З цього моменту Спеціальний трибунал починає здійснювати свою юрисдикцію.
- 3 Спеціальний трибунал ухвалює рішення, спрямовані на забезпечення того, щоб його діяльність і провадження здійснювались з урахуванням ефективності та економічної ефективності. Це включає таке:
 - a Спеціальний трибунал здійснює всі заходи щодо взаємної правової допомоги та співробітництва, які можуть бути необхідними для ефективного здійснення функцій Спеціального трибуналу щодо отримання та використання результатів розслідувань, проведених судовими органами інших держав стосовно злочинів, що є предметом цього Статуту; i
 - b Офіс Прокурора та Секретаріат вживають відповідних заходів для забезпечення скоординованого переходу від розслідувань та збору доказів, здійснюваних регіональними та міжнародними механізмами.

Стаття 54 – Розпуск Спеціального трибуналу після виконання ним свого мандата та створення залишкового механізму

- 1 Коли Президент Спеціального трибуналу підтверджує, що:
 - a усі розслідування, досудові провадження, судові процеси та апеляції, розпочаті перед Спеціальним трибуналом, завершені, і всі можливі права на апеляцію у таких

провадження вичерпані (за винятком проваджень, призупинених відповідно до пункту 5 статті 23 цього Статуту); і

- б у випадках, коли розшукувана особа все ще перебуває на свободі, Прокурор і Секретар вжили всіх розумних заходів для встановлення її місцезнаходження та забезпечення арешту, і провадження, передбачені пунктами 1 і 2 статті 28 цього Статуту, завершені;

Президент Спеціального трибуналу повідомляє Керівному комітету про виконання мандата Спеціального трибуналу, після чого Керівний комітет може рекомендувати Сторонам, відповідно до пункту 3 статті 13 Розширеної часткової угоди, розпустити Спеціальний трибунал та створити залишковий механізм.

- 2 Протягом розумного строку після надання рекомендації, зазначеної в пункті 1 цієї статті, та з урахуванням плану переходу, затвердженого Керівним комітетом відповідно до пункту 4 статті 13 Розширеної часткової угоди, Сторони створюють залишковий механізм, наділений необхідними кадровими та фінансовими ресурсами для виконання усіх залишкових функцій обвинувачення, залишкових судових функцій, включаючи повторні судові розгляди відповідно до пункту 3 статті 28 цього Статуту, а також для вирішення питань, що стосуються:
 - а захисту свідків;
 - б нагляду за виконанням вироків; і
 - с розгляду клопотань про дострокове, тимчасове або остаточне звільнення.
- 3 Рішення Сторін про розпуск Спеціального трибуналу набирає чинності через сто вісімдесят днів з моменту початку діяльності Залишкового механізму. Протягом цього перехідного періоду Спеціальний трибунал здійснює співробітництво зі Сторонами Угоди та Керівним комітетом з метою впорядкованого завершення своєї діяльності та ліквідації зобов'язань, передбачених усіма відповідними угодами.